
Inledning

Begreppet ”oidipuskomplex” dyker inte upp i Freuds skrifter förrän 1910 men redan i sin omtalade brevväxling med Wilhelm Fliess tillkännager han för första gången sin upptäckt av det centrala utvecklingspsykologiska drama som han senare kommer att döpa efter Sofokles berömda tragedi. I ett ofta citerat brev daterat den 15 oktober 1897 kan vi läsa: ”En enda tanke av generellt värde har uppenbarats för mig. Jag har funnit, också hos mig själv, förälskelsen i modern och svartsjukan gentemot fadern; och jag håller nu detta för att vara en allmän tilldragelse i den tidiga barndomen”.

Redan här tänker sig alltså Freud att oidipuskomplexets infantila konfiguration av emotionella laddningar gentemot föräldrafigurerna är av universell karaktär. I ett tillägg från 1920 i *Tre avhandlingar om sexualteori* heter det följderiktigt: ”Varje människosläktets nykomling har till uppgift att övervinna oidipuskomplexet”. Med oidipuskomplexets dynamik av kärlek, svartsjuka och hat, fortsätter Freud, ”kulminerar den infantila sexualiteten, som genom sina efterverkningar avgörande påverkar den vuxnes sexualitet”. Den som inte lyckas övervinna oidipuskomplexet ”hemfaller åt neurosen”.

Temat Oidipus är stort nog för att fylla mer än ett nummer av *Divan*. Men vår ambition har inte varit att ta ett heltäckande grepp om denna för psykoanalysen helt centrala myt. I stället har vi låtit den dela utrymmet med en annan tragisk figur ur antikens kanon: Medea. Det är barnamordet som utgör knytpunkten myterna emellan – i Oidipus fall planerat men inte genomfört, i Medeas fullbordat.

Numrets Oidipus-del inleds med en prosatext av Christina Gratorp där hon låter

Oidipusmytens kungligheter förbli i periferin för att i stället sätta i fokus den namnlöse herde som ska bli central för Oidipus öde.

Därefter följer en klassisk psykoanalytisk text från 1979 skriven av Hans Loewald som understryker oidipuskomplexets civilisationsgrundade aspekter. Där andra betraktat den skuld som återstår efter genomgången oidipuskomplex som destruktiv, ser Loewald den som den kraft som säkerställer successionen av generationer och därmed blir oidipuskomplexet en följeslagare genom hela livscykeln.

Den amerikanska analytikern Thomas Ogden närläser och kommenterar Loewalds text – för honom är artikelns centrala tema subjektets kamp för att bli självständigt, att inta en egen plats i förhållande till primärojektet.

I sin essä ”Möte vid korsvägen” frågar sig Kristoffer Leandoer vad som hände egentligen vid korsvägen utanför Thebe. Vem dödade Laios, och varför? Utifrån en slående episod i rockgitarristen Eric Claptons biografi påvisar Sotiris Greveniotis hur blind man kan vara inför oidipuskomplexets verkan i det egna psyket. Efter det följer en berättande och våldsam dikt av den amerikanske poeten Frank Bidart, en dikt som rör sig kring några av grundelementen i Oidipusmyten – skuld, svek och överskridande.

Vår Oidipusdel avslutas med en artikel av den danska psykoanalytikern Katrine Zeuthen där hon diskuterar människans svårighet att helt särskilja yttre och inre realitet och hur denna fråga ställs på sin spets i kliniskt arbete med barn med sexuella symptom och potentiella trauman.

Redaktionen

Felix Gonzalez-Torres och Oidipus

Det finns en lätthet i många av Felix Gonzalez-Torres verk. Rader av glödlampor stiger uppåt genom rummet. Ett draperi av röda pärlor faller från ett tak. Ett fotografi av en fågel fångad i flykten har skurits till ett pussel. I det här numret av *Divan* presenteras ett urval verk av Felix Gonzalez-Torres (1957-1996) bland texterna om Oidipus, texter som fokuserar både på den centrala psykoanalytiska tankefiguren och den grekiska ursprungsmyten. Gonzalez-Torres är mest känd för sina konceptuella och poetiska installationer, och räknas numera som en av de mest inflytelserika konstnärerna från det sena nittonhundratalet. Hans verk associeras ofta med AIDS-krisen, och om och om igen återvänder han sätt att gestalta tid, kärlek och dödlighet. Som i hans berömda "Untitled" (*Perfect Lovers*) (1991) som består av två runda mekaniska väggklockor, hängda bredvid varandra, med visare som rör

sig unisont. Två vanliga, vardagliga objekt förvandlade till poesi.

Det är ett exempel på renheten och klarheten i Gonzalez-Torres i konst. Genom att ställa den bredvid Oidipusfiguren vill vi skapa en kontrast till den brutala myten om den lidande gestalten Oidipus, hans skadade kropp och ofrånkomliga överträdelser. Men där finns också (som alltid) möjligheter att upprätta samband. De röda pärlorna faller som blodet från Oidipus ögon efter att han bländat sig själv ("Untitled" (*Blood*), 1992), pusslet antyder hur mytens gestalter alla är förbundna med varandra (*Key West Weekend*, 1989, se bild s. 62), liksom raden av ljus blir till en bild av sökandet efter sanningen ("Untitled" (*North*), 1993). I de antika myterna finns potentialen till en oändlig mängd tolkningar, det är möjligt att spegla tillvaron här och nu i dem, och ändå, i slutändan, förblir de gåtfulla. Som Felix Gonzalez-Torres konst.

Jonas Brun

Felix Gonzalez-Torres,
"Untitled" (*Perfect Lovers*),
identiska väggklockor med vit
ram mot blå vägg, 1991, © The
Estate of Felix Gonzalez-Torres.